

Az odesszai születésű ISZAK BÁBELY a forradalom emelte a kor szovjet íróinak első soraiba. Bábely az Októberi Forradalom (melynek éppen negyvenedik évfordulóját ünnepeljük az idén) katonája volt. Bátorhangú, tömör, nagyszerű megfigyelésű, egyszerű novelláit ott írta a fronton, a harcok szünetében s aztán Konarmija című kötetében közölte. Egyben a legismertebb műve is ez. Sokat támadták miatta. Bábely a harmincas évek végén lejátszódott nagy tisztogatásnak esett áldozatául. A múlt évben érkezett hozzánk a hír, hogy a Szovjetunióban ismét kiadják műveit.

só

Kedves szerkesztő elvtárs. A felvilágosulatlan asszonyokról akarok magának írni, akik bajt hoznak reánk. Remélem, hogy a polgárháború arcvonalait járva, amelyekről írt, Fásztov elhagyatott állomásait sem kerülte el, amely hegyen-völgyön túl, egy ismeretlen birodalomban van. Én természetesen ott voltam, számogonsórt ittam, a bajszomat belemártottam és a nyelvem még mindig attól nedves.

Erről a fentemlített állomásról sok mindent lehetne írni, de ahogyan az egyszerű nép mondja: a teremő útjai kifürkészhetetlenek. Ezért csak arról értesítem, amit két szememmel láttam.

Szép csendes éjszaka volt, amikor ma egy hete, katonákkal megrakottan megállt ott vörös lovasságunk tiszteletkeltő vonata. Valamennyien égtünk a vágytól, hogy szolgálhassuk a közös ügyet, és Berdicsev ellen nyomultunk. Egyszer csak arra figyeltünk fel, hogy vonatunk sehogy sem akar elindulni. Gavrilkánk fűhöz-fához kapott, a harcosok meg gyanút fogtak, és kérdezősködni kezdtek, miért vesztegelünk itt? És valóban, a vesztegelés közös ügyünk rovására óriásira növekedett, mert a zsákos emberek, ezek a megátalkodott ellenségek, közöttük rengeteg asszony nép is, orcátlanul viselkedett a vasúti hatósággal szemben. Félelmet nem ismerve kapaszkodtak bele ezek az ellenséges alakok a korlátba, futva árasztották el a vagonok tetejét, lábatlankodtak, lármáztak és valamennyien az oly drága sót cipelték, némelyik zsákban tán öt pudnyi is volt. De nem sokáig tartott a csempész-tőke vígasság. A vagonokból kiszálló harcosok kezdeményezése könnyített a megsértett vasúti hatóságok helyzetén. Csak az asszony nép maradt a helyszínen tartisznyáival. A harcosok megsajnálják őket, s egyes asszonyokat felvettek a tehervagonokba, másokat nem. A mi második szakaszunk vagonjába is került két lány, és amikor felhangzott az első csengetés, egy természetes asszony jött oda egy gyerekkel és azt mondja:

— Engedjete fel, kedves kozákocskák, amióta háború van, vasutállomásokon hányódom pólyással a karomon, most aztán össze akarok kerülni a férjemmel, de sehogyse engednek vonaton utazni. Hát nem érdelek meg ennyit kozákocskák?

— Nézze, jóasszony, — mondom neki —, ahogy a szakasz dönt, úgy

lesz — és a szakaszhoz fordulva magyarázom nekik, hogy a természetes asszony kéri, vigyük magunkkal, hogy itt meg itt találkozhasson a férjével, és hogy tényleg gyerek van vele, és kérдем őket, mit gondoltok, fölengedjük vagy nem?

— Eriszd, — kiáltják a legények —, miutánunk nyilván nem is kell majd neki a férje.

— Nem, — mondom tisztességtudón a legényeknek —, tisztelet, becsület nektek, katonák, de meglep, hogy ilyen badarságot hallok tőletek. Jusson eszetekbe, katonák, a magatok élete, hogy ti magatok is voltatok gyerekek anyátok mellett, s máris oda lyukadunk ki, hogy nem is kell róla még beszélni sem...

A kozákok pedig, miután megállapították maguk között, hogy a szószóló, már mint én, Balsamov, milyen meggyőző, beengedték az asszonyt a vagonba, és ő hálálkodva bejött. És igazamtól áthatva máris valamennyien kedveskedtek neki, és egymással versengve tartották szóval.

— Üljön ide, jóasszony, a sarokba, becézgesse a gyerekit, ahogy az anyák teszik, senki se nyúl itt magához, hiba nélkül jut el a férjéhez, amint szándékában áll, és bízunk a lelkiismeretében, hogy őrségváltást nevel nekünk, mert a régi öregszik, ifjúság pedig kevés van. Megkóstoltuk mi, jóasszony, ennek a világnak meg a túlvilágnak is a nyomorúságát, szorongatott bennünket az éhség és dermesztett a fagy. Maga csak üljön itt, jóasszony, és ne féljen semmit...

És harmadik csengetésre elindult a vonat. A gyönyörű éjszaka ráncborult, mint valami sátor. És ebben a sátorban a csillagok voltak a lámpások. A harcosoknak eszükbe jutottak a kubáni éjszakák és a zölden fénylő kubáni csillagok. A képzelet felröppent, mint a madár. A kerekek meg csak kattogtak, kattogtak...

Amikor pedig eljárt az idő, és az éjszaka elhagyta őrhelyét, s a vörös dobosok elpergették a hajnalt vörös dobjaikon, hozzám léptek a kozákok, mert látták, hogy csak ülök, nem bírok aludni és ménkűmód kínlódom.

— Balsamov — mondják a kozákok —, miért vagy oly szörnyen rosszkedvű, és mért nem alszol?

— A földig hajtom meg magam előttem, katonák, és kérlek beneteket, bocsássatok meg egy kicsinykét, csak engedjétek meg, hogy néhány szót váltsak ezzel a polgártársnővel...

S egész testemben reszketve fölkelek fekhelyemről, ahonnan az álom megszökött, mint a farkas a gyilkos kutya-falka elől, hozzálépek, kiveszem kezéből a gyereket, letépem róla a pelenkákat meg a rongyokat és egy jó pudnyi sót látok a pelenkák alatt.

— Nézzétek, elvtársak, milyen érdekes gyerek ez; se nem szopik, se nem vizek maga alá, és nem zavarja álmukban az embereket...

— Bocsássatok meg, kozákokcskák, — avatkozott beszélgetésünkbe az asszony hidegvérrel — nem én csaltam, hanem a nyomorúságom...

— Balsamov megbocsát a te nyomorúságodnak — válaszolom az asszonynak. — Balsamovnak ez nem sokba kerül. Balsamov úgy adja, ahogy vette. De nézd meg, asszony, a kozákokat, akik felmagasztaltak, mint munkás-anyát a köztársaságban. Nézd meg ezt a két lányt, akik most sírnak, mert megbecstelenítjük az éjjel. Nézd asszonyainkat a búzatermő Kubánon, akiknek asszonyereje veszendőbe megy férjük nélkül, és őket is, a férjeket, akik ugyanolyan magánosok, s akik gonosz szükségből megbecstelenítik a lányt, ha az élet az útjukba veti... Hozzád egy újjal se nyúltak, pedig, te rondaság, te csak erre termettél. Nézd a fájdalomfojtogatta Oroszországot...

Ő pedig így felel nekem:

— Elvetemültetek, nem félek én az igazságtól. Ti nem Oroszországgal törődtek, ti a zsidó Lenint és Trockit mentitek...

— Nem a zsidókról van most szó, kártékony polgártársnő. A zsidóknak ehhez semmi közük. Leninről ne szóljunk, de Trocki a tambovi gubernátor rettenthetetlen fia és bár nem közülünk származik, a munkásosztálynak fogja pártját. Ők, az elítélt rabok, Lenin és Trocki a szabad élet útjára vezetnek bennünket, maga pedig, alattomos polgártársnő, nagyobb ellenforradalmár a fehér generálisnál, aki sokezerszeres lova hátáról éles karddal fenyeget bennünket... Ez a generális látható útonútfélén és a munkás arról álmodik, hogy lenyakazza, de az ilyen polgártársnők, mint maguk, kik számtalanon vannak, különös pólyásaikkal, kik enni nem kérnek és az isten kék egét sosem látták, — maguk nem mutatkoznak, olyanok maguk mint a bolhák, de rombolnak, aláásnak, aláásnak...

És nem tagadom, hogy azt a polgártársnőt kidobtam a mozgó vonatból, le a töltés oldalába, de mivel igen szívós volt, üldögélt egy ideig, azután letisztogatta szoknyáját és elindult aljas útján. S amikor elnéztem magam előtt ezt az asszonyt, így sértetlenül, és körülötte a végtelen Oroszországot, a kalásztalan földeket, a megbecstelenített lányokat és az elvtársakat, akik csoportokban mennek a frontra, de kevesen térnek onnan vissza, — ki akartam ugrani a vagonból, hogy megöljem őt vagy magamat. De a kozákok megsajnálta és így szóltak:

— Lőjj rá!

És lekasztva a falról hűséges puskám, letöröltem azt a csúfságot a föld és a dolgozó nép köztársasága színéről.

És mi, a második szakasz harcosai, fogadjuk magának, kedves szerkesztő elvtárs, és maguknak is, szerkesztőségbeli elvtársak, hogy kíméletlenek leszünk az árulókhoz, akik a mélybe akarnak rántani bennünket, akik meg akarják fordítani a folyam folyását és Oroszországot hullákkal meg gazzal akarják bevetni.

A második szakasz valamennyi harcosa nevében — Nikita Balsamov, a forradalom katonája.